

METSO- yhteistoimintaverkostojen seuranta 2020

Susanna Anttila, Kaisu Aapala & Terhi Koskela

Suomen ympäristökeskus & Luonnonvarakeskus

9.6.2021

Sisällys

1 Johdanto.....	2
2 Yhteistoimintaverkostohankkeiden toiminta ja tulokset vuonna 2020.....	3
2.1 Monimuotoisuuskeskittymän luonnonhoitoverkosto – Hyypäränharju (2020–2022).....	3
Käytännön toteutus ja viestintä.....	3
Pysyvät toimintamallit.....	4
Hankkeen onnistumiset ja haasteet.....	5
2.2 Osallistavaa suunnittelua METSON avulla – OsuMa (2020–2022).....	5
Käytännön toteutus ja viestintä.....	6
Pysyvät toimintamallit.....	7
Hankkeen onnistumiset ja haasteet.....	7
3 Johtopäätöksiä ja kehittämisideoita.....	7
4. Viitteet.....	9

1 Johdanto

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman 2008–2025 (METSO-ohjelma) yhteistoimintaverkostoissa on tavoitteena turvata metsien monimuotoisuutta ja edistää maaseudun elinvoimaisuutta, elinkeinoja, virkistyskäyttöä tai muuta metsien monikäyttöä (Valtioneuvosto 2014; Primmer ja Keinonen 2006; Kuusela ym. 2014; Hytönen ym. 2017; www.metsonpolku.fi). Yhteistoimintaverkostot on yksi METSO-ohjelman toimenpiteistä. METSON kokeiluvaiheen verkostot (neljä hanketta vuosina 2004–2006) mukaan lukien ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ovat rahoittaneet tähän mennessä yhteensä 28 yhteistoimintaverkostohanketta¹. Verkostohankkeita koordinoivat yleensä metsä-, ympäristö- tai maaseudun kehittämiseen keskittyvät organisaatiot, mutta hankkeet voivat toimia myös puhtaasti metsänomistajalähtöisesti. Ideana on lisätä yhteistyötä, muodostaa uusia kumppanuuksia ja kehittää käytännönläheisiä toimintatapoja metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi. Hankkeissa pyritään luomaan pysyviä, paikallisia ja alueellisia toimintamalleja ja -tapoja, joita on mahdollista ottaa käyttöön myös muualla.

Yhteistoimintaverkostohankkeet *Metsänomistajien luontoverkosto* ja *Kuusamon yhteismetsien luontohelmet tutuksi* päättyivät vuoden 2019 lopulla (Anttila ym. 2020). Uusien yhteistoimintaverkostojen haku käynnistettiin vanhojen hankkeiden päättyessä. Tällä kertaa haussa oli vain yksi teema: vapaaehtoisuuteen perustuvat toimintamallit, jotka hyödyntävät ja tehostavat alueellista suunnittelua ja yhteistoimintaa monimuotoisuuden turvaamisessa. Hakemuksia vastaanotettiin kuusi, joista kahta ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö päättivät rahoittaa. Uusia yhteistoimintaverkostohankkeita *Monimuotoisuuskeskittymän luonnonhoitoverkosto – Hyyppäränharju* ja *Osallistavaa suunnittelua METSON avulla – OsuMa* (Taulukko 1) rahoitettiin vuonna 2020 yhteensä noin 93 000 eurolla. Molemmissa verkostohankkeissa kehitetään alueellisen luonnonhoidon suunnitteluun toimintamallia, jossa metsänomistajat ovat aktiivisesti mukana. Hankkeet kestävät vuoden 2022 loppuun asti.

Tässä seurantaraportissa vedetään yhteen verkostohankkeiden toimintaa ja tuloksia vuodelta 2020. Seuranta perustuu verkostohankkeiden ministeriöille toimittamiin väliraportteihin. Kaikki yhteistoimintaverkostojen vuosittaiset seurantaraportit löytyvät Metsonpolku.fi-sivustolta.

Taulukko 1. Vuonna 2020 käynnistyneet METSO-yhteistoimintaverkostot.

Verkoston nimi	Vetäjä	Muut toteuttajat	Hankekausi
Monimuotoisuuskeskittymän luonnonhoitoverkosto – Hyyppäränharju	Valonia	Suomen metsäkeskus, Metsähallitus, Tapio Oy, Varsinais-Suomen ELY-keskus	2020–2022
Osallistavaa suunnittelua METSON avulla – OsuMa	Suomen metsäkeskus	Kanta-Hämeen ja Mänty-Saimaan metsänhoitoyhdistykset, Pirkanmaan ja Etelä-Savon ELY-keskukset, Metsähallitus, pilottialueiden maanomistajat ja ns. kolmas sektori	2020–2022

¹ Vuonna 2021 käynnissä olevat verkostohankkeet: <https://www.metsonpolku.fi/fi-FI/Tutkimus/Yhteistoimintaverkostot>.

Aiemmin toimineet verkostohankkeet vuodesta 2009 lähtien: https://www.metsonpolku.fi/fi-FI/Tutkimus/Yhteistoimintaverkostot/Toteutetut_hankkeet

2 Yhteistoimintaverkostohankkeiden toiminta ja tulokset vuonna 2020

2.1 Monimuotoisuuskeskittymän luonnonhoitoverkosto – Hyypäränharju (2020–2022)

Hyypäränharjun yhteistoimintaverkoston tavoitteena on edistää luonnonhoitoa ja suojelua Hyypäränharjulla ja sen lähiympäristössä. Hyypäränharju on Salon ja Someron rajamailla sijaitseva arvokas harjualue, joka on lajistoltaan ja luontotyypeiltään valtakunnallisesti merkittävä monimuotoisuuskeskittymä. Hankealueen ytimen muodostaa Hyypärän harjualue -niminen Natura 2000 -alue, jonka alueella monimuotoisuuden turvaaminen perustuu paitsi suojelualueisiin ja luonnonsuojeluohjelmiin myös maa-aines-, vesi- ja metsälakiin². Monimuotoisuuden kannalta Hyypäränharjun alueella ovat tärkeitä erityisesti pienvesien, paahdeympäristöjen sekä lehtojen ja puustoisten soiden muodostamat elinympäristöverkostot. Alueella on myös paljon uhanalaista ja silmälläpidettävää lajistoa.

Hankkeessa tehdään alue-ekologinen hoitosuunnitelma edistämään luonnonhoitoa ja suojelua alueella. Suunnittelua varten kerätään ajantasaista tietoa alueen luontotyypeistä sekä hankkeen omana työnä että yhteistyössä muiden hanketoimijoiden kanssa. Suunnittelutyöhön osallistetaan metsänomistajia, alueella toimivia yrityksiä, yhteisöjä ja sidosryhmiä. Alue-ekologinen hoitosuunnitelma ja laajaan yhteistyöhön perustuva yhteistoimintaverkosto edistävät ja sujuvoittavat alueen uhanalaisten luontotyyppien ja lajien hoitoa ja suojelua. Hankkeessa valmistellaan toimintamalli, jota on mahdollista hyödyntää muilla vastaavatyypisillä monimuotoisuudeltaan rikkaille kohteilla kokonaisvaltaisessa luonnonhoidon suunnittelussa. Hanketta koordinoi Valonia/Varsinais-Suomen liitto ja yhteistyökumppaneina ovat mukana Suomen Metsäkeskus, Metsähallitus, Tapio Oy ja Varsinais-Suomen ELY-keskus.

Käytännön toteutus ja viestintä

Hyypäränharjun yhteistoimintaverkosto -hanke käynnistyi keväällä 2020. Ensimmäinen toimintavuosi keskittyi yhteistoimintaverkoston järjestäytymiseen, viestintään ja alueen luontoinventointien suunnitteluun ja käynnistämiseen. Yhteistoimintaverkoston kokoamiseksi alueen metsänomistajia lähestyttiin kirjeitse (360 kpl) ja sähköpostitse (79 kpl). Maanomistajilta saatiin niukasti suoria yhteydenottoja, mutta hankkeen uutiskirjeen on tilannut 42 henkilöä. Sähköpostitse tiedotettiin myös muita toimijoita kuten alueen kuntia ja alueella toimivia yhdistyksiä ja yrityksiä. Alueen toimijoille järjestettiin webinaari tiedonvaihdon ja verkostoitumisen vahvistamiseksi. Tilaisuuteen osallistui lähes 20 eri toimijaa, jotka edustivat yritysten ja yhdistysten lisäksi viranomaisia ja muita alueen käyttöön liittyviä tahoja. Osallistujat toivoivat yhteistoimintaverkostolta muun muassa maastoretkiä, viestintää ja työnäytöksiä. Etenkin pienvesien kunnostus ja käytännön esimerkit kiinnostivat.

Alue-ekologisen hoitosuunnitelman tueksi tehtävät luontoinventoinnit aloitettiin yhteistyössä Valonian, Metsäkeskuksen, Metsähallituksen ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksen kanssa. Hankkeen toimesta tehdyt inventoinnit ovat ensimmäisenä vuonna kohdentuneet pienvesi- ja harjuontotyyppeihin. Hanke järjesti koulutuksen pienvesien inventoimiseksi yhtenäisellä menetelmällä. Tavoitteena on saada kattava kuva alueen pienvesien nykytilasta ja hoito- ja

² Lisätietoa: [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Hyyparan_harjualue\(5896\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Suojelualueet/Natura_2000_alueet/Hyyparan_harjualue(5896))

kunnostustarpeesta. Metsäkeskus kartoitti alueelta kunnostukseen soveltuvia lehtokohteita luonnonhoitohankkehakua varten, mutta sopivia kohteita ei löytynyt. Arvokkaiden luontotyyppien inventoinnit on puolestaan aloitettu osana Helmi-elinympäristöohjelmaa, ja inventoinnit ovat tuottaneet tärkeää tietoa luonnonhoidon suunnittelun tueksi esimerkiksi harjuelinympäristöistä, lähteistä ja lähdesoista. Metsähallitus on valmistellut alueen soille ennallistamissuunnitelmia.

Hankkeella on ollut samaan aikaan käynnissä olevan yhteistoimintaverkoston OsuMan kanssa yhteistyöpalavereja, joissa on käyty läpi molempien hankkeiden toimintaa ja pohdittu yhdessä esimerkiksi tiedotteiden ja tapahtumien sisältöä sekä maanomistajakyselyiden toteutusta. Hanke on tehnyt yhteistyötä myös Monimetsä- ja Lajiturva-hankkeiden kanssa. Tapio Oy:n vetämä luonnonhoidon kehittämishanke Lajiturva järjesti Hyppäränharjun alueella metsäalan toimijoille Uhanalaisten lajien huomioiminen metsätaloudessa -maastokoulutuksen, jota yhteistoimintaverkosto markkinoi myös Hyppäränharjun alueen toimijoille. Koulutuksessa tutustuttiin Hyppäränharjun erityispiirteisiin kuten paahdeympäristöihin ja pienvesiin. Tapion asiantuntijoiden kanssa järjestettiin yhteistyöpalavereja muun muassa virtuaalimetsäsovelluksesta ja metsätalouden vesiensuojelusta. Hankkeella on ollut yhteistyötä myös mm. Suomen luonnonsuojeluliiton Varsinais-Suomen piirin, Lounais-Suomen kalatalousalueen ja Virtavesien hoitoyhdistyksen kanssa.

Hanke on edennyt pääosin suunnitelman mukaisesti ja yhteistoimintaverkostolle on saatu muodostettua hyvä pohja. Hankkeella on sähköpostilista, uutiskirje ja [nettisivut](#), joiden avulla yhteistoimintaa ja viestintää voidaan jatkossa toteuttaa tehokkaasti. Osittain koronaepidemian seurauksena kaikkia suunniteltuja tilaisuuksia ei päästy toteuttamaan ensimmäisenä toimintavuonna. Esimerkiksi metsänomistajille suunnattuja yleisötilaisuuksia, kuten Monimetsä-hankkeen puiteissa Metsäkeskuksen valmistelemaa Laatulokka luonnonhoitoon -lenkkiä, ei pystytty järjestämään alkuperäisessä aikataulussa, vaan se siirrettiin keväälle 2021. Hankkeessa on suunnitteilla kysely, jolla osallistetaan maanomistajia mukaan yhteistoimintaverkostoon. Kysely toteutetaan keväällä 2021 Harava-kyselypalvelulla, joka on selainpohjainen työkalu joukkoistetun paikkatiedon keräämiseen³. Harava-palvelua käytetään myös OsuMa-hankkeessa. Myös alueen toimijoille (yritykset, yhdistykset, viranomaiset) lähetetään kysely vuoden 2021 aikana.

Pysyvät toimintamallit

Hyppäränharjun yhteistoimintaverkosto -hankkeessa valmisteltava toimintamalli voi olla toimiva ratkaisu alueellisen luonnonhoidon suunnitteluun ainakin saman tyyppisillä alueilla, joilla on mm. arvokkaiden pienvesien verkostoa ja runsaasti uhanalaista lajistoa. Vaikka hankealue on suurelta osin Natura 2000 -aluetta, monimuotoisuuden turvaamisen toteuttaminen ja heikentyneiden elinympäristöjen tilan parantaminen edellyttävät suunnitelmallista, oikein kohdennettua ja toteutettua luonnonhoitoa ja tietoa alueen luontoarvoista ja niiden tilasta. Yhteistoiminta maanomistajien ja alueella toimivien yritysten kanssa ja heille suunnattu viestintä ja koulutus ovat keskeisiä toimenpiteitä alueella, jossa merkittävien monimuotoisuusarvojen turvaaminen ei perustu pelkästään luonnonsuojelualueisiin.

Alueen toimijat ja maanomistajat tulevat hankkeen ansiosta saamaan tietoa alueen erityispiirteistä ja mahdollisuuksista luontoarvojen huomioonottamiseen ja kehittämiseen eri keinoin. Tämä todennäköisesti parantaa Hyppäränharjun alueen monimuotoisuuden ja pienvesien tilaa myös pitemmällä tähtäimellä. Hankkeen avulla alueella toimivat yritykset, yhdistykset ja muut toimijat voivat löytää uusia yhteistyömahdollisuuksia monimuotoisuuden huomioon ottamisessa.

³ Lisätietoa Harava-palvelusta: <https://www.sitowise.com/fi/digitaaliset-palvelut/tuoteratkaisut/karttakysely-harava>

Hankkeen onnistumiset ja haasteet

Onnistumiset	Haasteet / kehittämistarpeet
<ul style="list-style-type: none">• Yhteistyöverkostolle on luotu hyvä pohja.• Hanke on käyttänyt monipuolisesti erilaisia viestintätapoja hankealueen maanomistajien ja toimijoiden saamiseksi mukaan.• Hankkeen yhteistyökumppaneiden kesken on jo syntynyt hyvää yhteistyötä, mm. luontoinventointeja toteutetaan hankekumppaneiden yhteistyöllä ja hanke tukee kohteiden etsimistä Metsäkeskuksen luonnonhoitohankesukuja varten.• Yhteistyö OsuMa-yhteistoimintaverkoston sekä Lajiturva- ja Monimetsä -hankkeiden kanssa.• Hankkeen yhteistyö Helmi-elinympäristöohjelman kanssa.• Koronasta huolimatta pystyttiin etenemään pääsääntöisesti hankesuunnitelman mukaisesti.	<ul style="list-style-type: none">• Maanomistajien aktivoimiseen on vielä tarvetta panostaa.• Uutiskirjeen tilaajien määrää olisi hyvä saada suuremmaksi.• Toimintamallin muotoileminen niin, että se houkuttelee kokeilemaan ja soveltamaan sitä muuallakin vastaaventyypisillä alueilla.

2.2 Osallistavaa suunnittelua METSO:n avulla – OsuMa (2020–2022)

Osallistavaa suunnittelua METSO:n avulla – OsuMa -hankkeessa kehitetään alueellista luonnonhoidon suunnittelun mallia yksityismetsiin hyödyntämällä erilaisia luonnonhoidon suunnitteluun soveltuvia paikkatietoaineistoja sekä osallistamalla metsänomistajia ja sidosryhmiä suunnitteluun. Tavoitteena on lisätä ja kohdentaa METSO-ohjelman ja talousmetsien luonnonhoidon keinovalikoiman käyttöä, edistää monimuotoisuusalueiden välistä kytkeytyneisyyttä sekä turvata ja lisätä uhanalaisten ja taantuvien metsälajien elinympäristöjä. Hankkeessa on tavoitteena myös edistää vesiensuojelua, maisemanhoitoa ja metsien monikäyttöä sekä etenkin suometsien, pienvesien ja lehtojen suojelun, aktiivisen luonnonhoidon ja talousmetsien luonnonhoidon suunnittelun yhdistämistä. Hankkeessa tutustutaan Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun menetelmään, jossa sovitetaan yhteen alueiden ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset arvot ja osallistetaan paikallisia tahoja ja sidosryhmiä. Ensivaiheessa hanke toimii kahdella luonnonarvoiltaan erilaisella pilottialueella: Kuhmoisten Kukasjärven alueella (1 000 ha), jossa on etenkin monikäyttö- ja maisema-arvoja, sekä Mäntyharjun Hietaniemen alueella (2 000 ha), jossa on merkittäviä lajistoon, elinympäristöihin, maisemaan ja monikäyttöön liittyviä luontoarvoja. Kolmas pilottialue valitaan myöhemmin.

OsuMa-hankkeessa hyödynnetään kattavasti olemassa olevia paikkatietoaineistoja potentiaalisten luontokohteiden kartoittamiseksi. Metsänomistajilta kerätään PehmoGIS-menetelmän avulla (Harava-kyselypalvelu) tietoa metsäalueiden luontoarvoista, virkistysarvoista, elinympäristöistä ja

kehittämiskohteista sekä ajatuksia esimerkiksi metsien luonnonhoidosta. Yhdistämällä PehmoGIS-menetelmällä (karttakysely) tuotettu sosiaalinen paikkatieto ekologiseen paikkatietoon tuotetaan sosioekologista tietoa, jonka avulla maanomistajien ja toimijoiden tarpeet ja luontoarvot voidaan ottaa huomioon alueen suunnittelussa. Sekä paikkatietoaineistoihin perustuvat että PehmoGIS-menetelmällä tuotetut luontotiedot tarkistetaan ja arvioidaan maastossa. Kohteista arvioidaan mm. METSO:n suojelukriteerien täyttymistä, luonnonhoidon tarvetta ja mahdollisuuksia, luontokohteiden kohdentumista ja vaikuttavuutta sekä luontoarvojen huomioimisen mahdollisuuksia talousmetsien käsittelyssä. Näihin hankkeessa koottuihin aineistoihin perustuen pilottialueille valmistellaan alueellinen luonnonhoidon suunnitelma. Hanke tarjoaa metsänomistajille myös neuvontaa sekä METSO-ohjelman että talousmetsien luonnonhoidon keinoista.

Käytännön toteutus ja viestintä

OsuMa-hanke käynnistyi loppukesästä 2020. Pilottialueiden maanomistajia tiedotettiin hankkeesta joko kirjeitse tai sähköpostitse, mikä tuotti muutamia pääasiassa positiivisia yhteydenottoja. Hankealueiden maanomistajille tehtiin webropol-kysely suhtautumisesta talousmetsien luonnonhoitoon, METSO-ohjemaan ja vesiensuojeluun. Lisäksi maanomistajilta kysyttiin, haluaisivatko he hankkeen toteuttajien tulevan etsimään luontokohteita omilta mailtansa. Kysely lähetettiin Kukasjärven alueella 109 maanomistajalle ja Hietaniemen alueella 134 maanomistajalle. Vastauksissa oltiin pääosin kiinnostuneita näistä aiheista ja samalla hanke sai ensimmäisiä ehdotuksia toimenpiteistä. Kyselyjen vastausprosentit jäivät alhaisiksi (16 % ja 18 %) ja maanomistajien aktivoitumisen toivotaan lisääntyvän suunnittelutyön edetessä ja PehmoGis-menetelmällä toteutettavan karttakyselyn myötä.

Kuhmoisten Kukasjärvellä kalastusosakaskunta on ollut aktiivinen ja paikalliset metsästäjät, lintuharrastajat ja kyläyhdistys ovat olleet kiinnostuneita hankkeesta. Kukasjärven vesiensuojeluasialla näyttää koskettavan monia alueen käyttäjiä ja yhdistävien heitä. Mäntyharjun Hietaniemen alueella etenkin vapaa-ajanasukkaat ovat osoittaneet tukea suunnittelulle, ja heiltä on tullut myös ehdotuksia keskeisistä alueista, joiden virkistysarvoja olisi hyvä ottaa huomioon metsien käytössä.

Hankkeella on ollut alueellisesta suunnittelusta yhteistyöpalaveri Metsähallituksen kanssa. Yhteistyötä on tehty myös Hyyppäränharjun METSO-yhteistoimintaverkostohankkeen kanssa muun muassa karttakyselyn toimittajan valinnassa ja kyselyn suunnittelussa.

Hankkeella on [nettisivut](#) ja hankkeesta on tuotettu [esite](#). Hanke pitää julkista blogia [OsuMa-hanke työn satoa](#) ja suljettua Facebook-ryhmää maanomistajille, joissa on julkaistu tietoa hankkeen etenemisestä sekä toimenpide-ehdotuksista. Facebook-ryhmässä maanomistajat voivat keskustella, kommentoida suunnittelua ja tehdä omia ehdotuksia. Hanke on ollut esillä myös paikallislehdissä. Muita osallistettavia tahoja varten hankkeesta ja sen tavoitteista on tehty videoitu powerpoint-esittely, joka soveltuu jaettavaksi esimerkiksi paikallisten yhdistysten kokouksissa.

Molemmista pilottialueista on tehty tarinakarttamuotoinen esitys, josta löytyy paljon taustatietoa alueista, luonnonhoidosta sekä vesiensuojelusta. Tarinakarttoihin tulee myös karttakierrokset, joissa esitellään erilaisia kohteita valokuvien ja videoiden avulla. Tarinakartat sekä hankkeen videopäiväkirja on jaettu maanomistajille Facebook-ryhmässä ja ne ovat esillä myös hankkeen blogissa.

- Kuhmoisten [Kukasjärven tarinakartta](#)
- Mäntyharjun [Hietaniemen tarinakartta](#)

Pysyvät toimintamallit

OsuMa-hankkeen keskeinen tulos on alueellinen luonnonhoidon suunnittelumalli, jossa hyödynnetään kattavasti olemassa olevaa paikkatietoa ja otetaan huomioon metsänomistajien tavoitteet ja paikallistuntemus. Suunnittelumalli tullaan kuvaamaan hankkeen loppuraportissa. Hanke laatii myös ohjeistuksen suunnittelumallin laajemmasta käytöstä ja integroimisesta suojelun ja luonnonhoidon edistämistöimiin. Tämän voi olettaa tukevan tehokkaasti toimintamallin käyttämistä myös muualla. Vastaavan tyyppisiä metsätalousalueita on paljon.

OsuMa-hanke voi vaikuttaa myönteisesti paikallisluonnon tuntemukseen ja arvostukseen metsänomistajien ja muiden luonnossa liikkuvien keskuudessa. Se voi myös lisätä osallisuuden tunnetta omaan ympäristöön ja lähiluontoon.

Hankkeen onnistumiset ja haasteet

Onnistumiset	Haasteet / kehittämistarpeet
<ul style="list-style-type: none">• Hankesuunnitelmassa on kuvattu selkeästi työn eteneminen vaiheittain ja työ on edennyt aikataulussa, vaikka aloitus hieman viivästyi.• Paikallisten kiinnostus on saatu heräämään, etenkin Kukasjärven alueella.• ELY-keskukset ovat lähteneet hyvin mukaan hankkeeseen.• Hanke on käynnistänyt useita viestintäkanavia (hankkeen nettisivut, Blogi, Facebook-ryhmä, tarinakartat).• PehmoGIS-menetelmän testaaminen luonnonhoidon suunnittelun tukena.• Tarinakartat havainnollistavat erilaisia luonnonhoidon mahdollisuuksia metsänomistajille.• Yhteistyö Hyyppäränharjun yhteistoimintaverkoston kanssa.• Koronasta huolimatta pystyttiin etenemään pääsääntöisesti hankesuunnitelman mukaisesti.	<ul style="list-style-type: none">• Kyselyyn olisi ollut hyvä saada enemmän vastauksia maanomistajilta.• Miten saada maanomistajat kiinnostumaan paikkatiedon tuottamisesta hankkeen työtä varten.• Miten saada myös Hietaniemen pilottialueen maanomistajat kiinnostumaan hankkeen tarjoamista mahdollisuuksista.

3 Johtopäätöksiä ja kehittämideoita

Vuoden 2019 lopussa pidetyssä yhteistoimintaverkoston hankehaussa toivottiin hakemuksia vapaaehtoisuuteen perustuvista toimintamalleista, jotka hyödyntävät ja tehostavat alueellista suunnittelua ja yhteistoimintaa monimuotoisuuden turvaamisessa. Alueellisen suunnittelun puitteissa toivottiin hanke-ehdotuksissa tarkasteltavan yhtenä kokonaisuutena metsiensuojelua, talousmetsien luonnonhoitoa ja metsätaloutta, elinympäristöjen ennallistamista ja vesiensuojelua. Paikallisten

metsänomistajien ja toimijoiden yhteistyö oli rahoitettavien hankkeiden valinnassa tärkeällä sijalla, koska yhteistoiminnan kehittäminen on METSO-ohjelman verkostohankkeiden keskeinen tavoite.

Molemmat käynnistyneet hankkeet toteuttavat hankehaun teemaa hyvin. Niissä on tavoitteena kehittää toimintamalleja, jotka tehostavat luonnonhoidon alueellista suunnittelua tietyllä kohdealueella ja lisäävät paikallista yhteistoimintaa monimuotoisuuden turvaamisessa. Hankkeissa on erilaisia painotuksia jo siitäkin syystä, että hankevetäjätahot ovat erilaisia. Myös kohdealueet ovat erilaisia, minkä ansiosta alueellisen luonnonhoidon suunnitteluun saadaan eri näkökulmia korostavia käytännön toimintatapoja. Hyppäränharjun alueella toimitaan osittain Natura 2000 -alueella, alueen elinympäristöihin ja lajistoon liittyvät monimuotoisuusarvot ovat korkeat. Osassa hankealuetta on metsätalouden lisäksi myös muuta taloudellista toimintaa, muun muassa maa-aineisten ottoa, tiilitehdas ja lentokenttä. Alue on myös suosittu virkistyskohde. OsuMa-hankkeen kohdealueet ovat ehkä tavanomaisempaa suomalaista metsämaisemaa, mutta sielläkin molemmilla alueilla on erityispiirteensä: Hietaniemellä monipuoliset luontoarvot ja aktiiviset kesäasukkaat ja Kukasjärvellä paikallisten tärkeäksi kokema vesiensuojelu. Yhteinen teema on jo synnyttänyt hankkeiden välistä yhteistyötä ja myös yhteiskehittämislle on mahdollisuus. Näkökulmien ja painotusten eroista syntyvää laajempaa kokemusta luonnonhoidon suunnittelun tehostamisesta yksityismailla kannattaa aikanaan hyödyntää tulosten viestinnässä ja esittelyssä laajemmalle METSO-ohjelman yleisölle ja sidosryhmille.

Hankkeissa on eroa myös luontoarvoja tarkentavissa inventoinneissa. Hyppäränharjun alueella inventoinnit tapahtuvat useamman hankkeen kautta ja niiden osalta tehdään yhteistyötä. Hankkeen tekemissä inventoinneissa keskitytään pienvesiin. OsuMa-hankkeessa tarvittavat luontoarvojen inventoinnit ja maastotarkistukset kohdennetaan paikkatietoaineistoihin ja metsänomistajilta saatuihin etukäteistietoihin perustuen.

Molemmissa hankkeissa paikallisten maanomistajien ja muiden toimijoiden osallistaminen suunnitteluun on haaste. Hyppäränharjun alueella alueen lukuisat muut toimijat ovat merkittävässä roolissa myös alueen käyttäjinä ja hankkeessa pyritään löytämään uusia yhteistyön mahdollisuuksia. Hankkeet tuottavat siis myös kokemuksia siitä, miten erityyppisillä alueilla eri keinot maanomistajien mukaan saamiseksi toimivat ja tietoa osallistamiseen tarvittavan panostuksen suuruudesta.

Voisivatko hankkeet hyödyntää alueellisen luonnonhoidon toimintamallin kehittämisessä jotenkin sitä, että yhteisestä teemasta syntyy kaksi hieman erilaista näkökulmaa? Tärkeintä tietysti on, että molemmat hankkeet pystyvät toimintaympäristössään tuottamaan monimuotoisuuden turvaamista edistävän luonnonhoidon suunnittelumallin. Entä olisiko mahdollista yhdistää kokemuksia ja tuottaa yhteinen ehdotus toimintamalliksi tai ainakin vertailla sitä, millaisissa tilanteissa ja ympäristöissä kunkin hankkeen toimintamalli toimii parhaiten.

Melko pian hankkeiden rahoituspäätösten jälkeen alkoivat korona-epidemiaan liittyvät rajoitukset. Alkuvaiheessa ei voitu tarkasti tietää, miten kokoontumiseen ja liikkumiseen liittyvät rajoitukset tulevat vaikuttamaan yhteistoimintaverkoston toimintaan. Hankkeet kuitenkin lähtivät etsimään keinoja maanomistajien ja muiden toimijoiden kohtaamiseen ja aktivoimiseen uudessa tilanteessa. Näyttää sille, että tässä on onnistuttu olosuhteisiin nähden hyvin. Selvää kuitenkin on, että epidemia vaikuttaa yhteistoimintaverkostoissa tärkeään metsänomistajien ja toimijoiden kohtaamiseen ja kommunikaatioon ja niistä syntyvään yhteistyöhön. Se ei kuitenkaan estä sitä.

4. Viitteet

Anttila, S., Aapala, K., Koskela, T. & Hytönen, M. 2020. METSO-yhteistoimintaverkostojen seuranta 2019. Suomen ympäristökeskus & Luonnonvarakeskus. Julkaisematon selvitys 2.6.2020. 12 s.

Saatavissa: <https://www.metsonpolku.fi/download/noname/%7B0C73BB11-4EC0-4653-9010-35DC1120BD8C%7D/159026>

Anttila, S., Koskela, T., Kuusela, S., Hänninen, H. & Löfström, I. 2018. METSO-ohjelman tutkimus- ja kehittämishankkeiden vaikuttavuus. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 40/2018.

Luonnonvarakeskus, Helsinki. 64 s. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-614-8>

Hytönen, M. 2017. Yhteistoimintaverkostojen yhteiskunnallisten vaikutusten seuranta. 2017.

Julkaisussa: Koskela, T. (toim.) Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaaminen - Luken METSO- tutkimuksen 2013-2016 raportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 65/2017:30–34.

Saatavissa: http://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/540641/luke-luobio_65_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kuusela, S., Hytönen, M. & Rantala, M. 2014. METSO-yhteistoimintaverkostojen seuranta 2013.

Metlan työraportteja 298:1–50. Saatavissa:

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2014/mwp298.htm>

Primmer, E. & Keinonen, E. 2006. Yhteistoimintaverkostot – Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman kokeiluhanke. Suomen ympäristö 45:1–82. Saatavissa:

<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/38768>

Valtioneuvosto 2014. Valtioneuvoston periaatepäätös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman jatkamisesta 2014–2025. Valtioneuvosto. 18 s. Saatavissa:

<http://www.ym.fi/download/noname/%7BE4BA4C28-3815-4E62-87B5-AF9226CF749C%7D/100323>